

Suggesties
voor de implementatie
van de vakoverschrijdende eindtermen
“Opvoeden tot Burgerzin”
3de graad Secundair Onderwijs

EINDTERMEN 1, 2, 3 EN 4

EINDTERM 1

“ De leerlingen kunnen de feitelijke werking van de parlementaire besluitvorming beschrijven.”

EINDTERM 2

“ De leerlingen kunnen de rol aangeven van fracties en commissies in de werking van raden (zoals gemeente- en provincieraden) en parlementen.”

EINDTERM 3

“ De leerlingen kunnen parlementen en raden (zoals gemeente- en provincieraden) situeren als belangrijke actoren in het vormgeven van de samenleving.”

EINDTERM 4

“ De leerlingen kunnen verschillende standpunten in parlementaire debatten van elkaar onderscheiden en met elkaar vergelijken.”

Hoe kunnen we rond deze eindtermen werken in onze klas of met onze school? Opzoeken en verwerken van informatie

Gelukkig is er op de website van het [Vlaams Parlement](#) en op die van de [Kamer van Volksvertegenwoordigers](#) en de [Senaat](#) heel wat informatie terug te vinden over hun werking. Niet enkel in het algemeen overigens, ook over de actuele debatten die er plaatsvinden in plenaire zittingen en commissies. Ook de regeringen doen hun best: de federale regering verschaft onder meer uitleg over de [Belgische staatsstructuur](#), over [de regering en het regeringsbeleid](#), [de ministerraad](#), [de actualiteit](#), ... Ook de [Vlaamse regering](#) heeft haar webstek met informatie, en ook het [Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#) blijft niet achter. Vanzelfsprekend hebben ook het [Europees parlement](#) (zie ook het [Glossarium](#), een uitgebreide 'woordelijst') en de [Europese Unie](#) op hun respectievelijke websites uitgebreide informatie beschikbaar. Er is dus geen gebrek aan informatie die op het internet beschikbaar is. Gerichte zoekopdrachten geven aan leerlingen, individueel of in groep, behoort dus tot de mogelijkheden. Of hen laten werken met materiaal dat van deze websites afkomstig is. Je kan daarbij inspelen op actuele vraagstukken die relevant zijn voor de mensenrechtenthematiek, zoals de recente hervorming van de [genocidewet](#).

Uitgewerkt lesmateriaal over de Belgische staatsstructuur vind je [hier](#):

Educatief materiaal

- Het project '[De Kracht van je Stem](#)' heeft heel wat educatief materiaal voor dit thema beschikbaar.
- Het Vlaams Parlement geeft ook [educatief materiaal](#) uit over haar werking: een dubbel - CD, een DVD en een video.
- [Overstemmen](#), [Open Kaart](#) en [Majority](#) zijn educatieve spelen, door het [Centrum Informatieve Spelen](#) uitgewerkt in opdracht van de [VLOR](#), die aansluiten bij de eindtermen.

Bezoeken

Een rondleiding in het [Vlaams Parlement](#), de [Senaat](#) of een bezoek aan het [Europees parlement](#) in Brussel behoren tot de mogelijkheden. De plenaire zittingen van de [Kamer van Volksvertegenwoordigers](#) en die van de [Senaat](#) (hier ook videoweergaves in uitgesteld relais) zijn op het internet te volgen. Binnen afzienbare tijd (vanaf begin 2004) zal ook [Knooppunt@Democratie](#) in het gebouw van het Bellevue hotel (Brussel) een onthaal- en initiatieprogramma beschikbaar hebben voor het schoolpubliek (10 tot 18 jaar), op het vlak van (onder meer) de werking van de democratische instellingen van het land.

Andere

Het [Scholierenparlement](#), georganiseerd door [Globelink](#), is een heel intensieve werkvorm waarbij men zich voor een schooljaar engageert.

EINDTERMEN 5 EN 6

EINDTERM 5

“De leerlingen kunnen voorbeelden geven van politieke beslissingen (b.v. onderwijs, jeugdbeleid) die hun leven rechtstreeks beïnvloeden.”

EINDTERM 6

“De leerlingen kunnen beslissingen van een raad (zoals een gemeente- en provincieraad) of parlement kritisch evalueren door ze te toetsen aan relevante informatie, de eigen opvatting en andere opvattingen.”

Hoe kunnen we rond deze eindtermen werken in onze klas of met onze school?

- Informatie (laten) opzoeken, bijvoorbeeld over een actueel politiek thema
Op de website van het **Vlaams Parlement** zijn alle geplande vergaderingen netjes terug te vinden, met aanklikbare links naar de agenda ervan. Deze laatste bevat dan aanklikbare links naar de relevante documenten en eventueel informatie over de procedure.
De website van de **Kamer van Volksvertegenwoordigers** heeft een afzonderlijke pagina voor de **commissies** waarop men de agenda's en ook de verslagen kan terugvinden. Daarnaast is er een pagina voor de plenaire vergaderingen die de weg wijst naar agenda's en verslagen.
De website van de **Senaat** heeft een **pagina over de parlementaire activiteiten** die de weg wijst naar de agenda's en de verslagen.
Op de website van de Belgische regering vind je **algemene informatie over het beleid** (regeringsverklaring, regeerakkoord) maar ook de **beslissingen van de ministerraad** (naast de **werking van de ministerraad**).
Ook het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** heeft een pagina die de weg wijst naar de verschillende besluitvormingsniveaus.
Vanzelfsprekend heeft ook het **Europees parlement** een pagina met verwijzingen naar zijn activiteiten en documenten.
Daarnaast zijn er de provincies (**West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant, Antwerpen, Limburg**) en de vele gemeenten die een website hebben (eventueel te vinden via <http://stad.start.be/>).
Informatie over politieke beslissingen is uiteraard ook in de **kranten** te vinden. De meeste ervan hebben ook een website.
- Informatie verwerken
Aan de hand van informatie die door leerlingen met een gerichte opdracht werd opgezocht of aan de hand van informatie die de leraar verstrekt, kunnen de leerlingen van de verschillende standpunten en argumenten een overzicht maken. Deze kunnen ze dan toetsen aan hun eigen mening en die van medeleerlingen. Tenslotte kunnen ze bespreken wat het belang is van de discussie of de beslissing voor hun eigen leven. In het geval van beslissingen op gemeentelijk niveau kan het interessant zijn zich te richten op recente of actuele dossiers waarover de gemeentelijke jeugdraad een standpunt heeft ingenomen.

EINDTERMEN 7 EN 8

EINDTERM 7

“ De leerlingen aanvaarden beslissingen die volgens parlementaire procedures zijn genomen.”

EINDTERM 8

“ De leerlingen brengen waardering op voor de functie en de taken van leden van raden (zoals gemeente- en provincieraden) en parlementen.”

Hoe kunnen we rond deze eindtermen werken in onze klas of met onze school?

- We kunnen leerlingen, in groepjes, b.v. de opdracht geven een interview af te nemen van een lid van een gemeenteraad, een burgemeester of een schepen, een provincieraadslid of een bestendig afgevaardigde in de provincie, of een andere politiek mandataris. Zij kunnen in dit interview de volgende vragen aan bod laten komen:
 - Hoe ziet een werkdag er uit voor iemand met uw functie?
 - Wat vind je de aangenaamste of interessantste aspecten van je werk, wat zijn de onaangenaamste?
 - Vind je het nodig dat er soms beslissingen genomen worden die niet echt populair zijn?
 - Kan je voorbeelden geven van dergelijke beslissingen waar je zelf achter stond?
 - Vind je dat een beslissing van de meerderheid automatisch een juiste en rechtvaardige beslissing is? In welke gevallen bijv. zou dit niet het geval zijn?
 - ...
- We kunnen aan de leerlingen vragen daarvan een schriftelijke of mondelinge neerslag te bezorgen, bijvoorbeeld volgens een vooraf vastgelegde structuur die ervoor zorgt dat alle aspecten aan bod komen.
- In plaats van de leerlingen op interview te sturen kunnen we ook een mandataris in de klas proberen halen, en dat gesprek klassikaal voorbereiden. Spreek ook met de mandataris af wat de bedoeling juist is, dat het gesprek geen propagandistische doeleinden heeft maar jongeren inzicht wil brengen in het functioneren van de democratische besluitvorming.
- Een andere mogelijkheid is binnen de klas een gesprek te organiseren over wie er later politiek mandataris zou willen zijn, en wie niet? Wat vinden ze aantrekkelijk in een dergelijke functie, wat onaantrekkelijk? Zouden ze geneigd zijn af en toe onpopulaire beslissingen te nemen, en waarom wel/niet? In zo'n gesprek kunnen ook de ervaringen van de leerlingen zelf aan bod komen: ervaringen in de plaatselijke jeugdraad, ervaringen van familieleden of kennissen, ...

EINDTERMEN 9, 10,11 EN12

EINDTERM 9

“ De leerlingen kunnen informatie verzamelen over de maatschappelijke opdracht, het aanbod en de werking van maatschappelijke diensten en instellingen van specifieke hulp- en informatiediensten voor jongeren.”

EINDTERM 10

“ De leerlingen kunnen hun eigen wensen en behoeften omzetten in hulp- en informatievragen.”

EINDTERM 11

“ De leerlingen kunnen aangeven hoe zij op deze diensten of instellingen een beroep kunnen doen en waar ze met eventuele klachten, meldingen of aanbevelingen terecht kunnen (om. ombudsdienst).”

EINDTERM 12

“ De leerlingen durven een beroep te doen op maatschappelijke diensten of instellingen.”

Hoe kunnen we rond deze eindtermen werken in onze klas of met onze school?

- Ter voorbereiding van het werk rond deze eindtermen kan je informatiebrochures en folders van de maatschappelijke diensten, instellingen en hulporganisaties uit je eigen omgeving verzamelen, of een verzameling aanleggen van uitgeprinte webpagina's ervan. Je kan bij het verzamelen van folders ook je leerlingen inschakelen, en zo gemakkelijker de regio bestrijken waarin zij wonen. Indien je op een vlotte manier internet ter beschikking hebt voor de hele klas kan het opzoekwerk ook via internet verlopen. Een aantal startpagina's en zoektips geven (zie verder) kan dan een goede hulp zijn.
- Om het thema 'maatschappelijke dienstverlening' te introduceren zouden we de leerlingen kunnen laten brainstormen over mogelijke hulp- of informatievragen van jongeren en dat dan eventueel verruimen tot enkele andere categorieën (armen, bejaarden, zieken,...). Aan de hand van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (vereenvoudigde versie b.v.) zou je hen dan kunnen laten nagaan in welke mate de door hen opgesomde hulpvragen verband houden met mensenrechten (welk artikel?). Je zou dan een aantal van deze hulpvragen kunnen toewijzen aan leerlingen (in groepjes of individueel) en hen opdrachten geven in verband met de hulpvraag (of hulpvragen):
 - Ga na bij welke instellingen, diensten of organisaties je met deze hulpvraag terecht kan.
 - Kies er één van deze instellingen uit en zoek uit wat haar opdracht is.
 - Schrijf uit hoe je de hulpvraag aan de instelling precies zou stellen (in een briefje of mondeling).
 - Ga na hoe de hulpvraag door deze instelling of organisatie behandeld wordt. Welke procedure moet ze doorlopen? Op welke manieren kan aan de hulpvraag tegemoet gekomen worden?
 - Waar kan je terecht bij deze instelling als je zou vinden dat je er onheus behandeld wordt, als je niet tevreden zou zijn over het antwoord op de hulpvraag of als je suggesties zou willen doen voor een betere werking van de dienst of instelling?
- Je kan de resultaten van deze opdrachten laten verwerken tot een individueel werkstuk of een groepswerk, een Power Point presentatie, een korte uiteenzetting, een rollenspel, een collage, een tentoonstelling,... Door de leerlingen hun resultaten aan elkaar te laten presenteren breng je een breder overzicht over het geheel van de instellingen en diensten tot stand. Je zou dan kunnen afronden door terug te gaan naar de brainstorming en te overlopen waar men met elk van de toen opgesomde hulpvragen terecht kan.
- Ter aanvulling zou men een gesprek, in de klas, kunnen organiseren met een medewerker van één van deze instellingen of organisaties (bij voorkeur een organisatie die zich tot jongeren richt). In plaats van een klassiek vraaggesprek zou je hier een gesprekstraining (simulatie) kunnen van maken, naar analogie met een sollicitatietraining, waarin jongeren hulpvragen formuleren en waarop de hulpverlener dan zo werkelijkheidsgetrouw mogelijk op reageert, waarna telkens een korte nabespreking volgt. Op deze manier kan men bijdragen aan het verlagen van de drempel, bij jongeren, om indien nodig effectief een beroep op de dienstverlenende organisaties te doen.

Websites over maatschappelijke dienstverlening:

- [Jongeren Advies Centra \(JAC\)](#)
- [Linkenpagina van de website OCMW-visies](#)
- [Zelfde website, links naar afzonderlijke OCMW's](#)
- [Vlaamse Overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, links i.v.m welzijn\(sbeleid\) rond kinderen en jongeren](#)
- [Vlaamse Overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, links i.v.m welzijn\(sbeleid\) rond gezin en samenleving](#)
- [Vlaamse Overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, links i.v.m welzijn\(sbeleid\) rond ouderen](#)
- [Vlaamse Overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, links i.v.m welzijn\(sbeleid\) rond gezondheid](#)
- [Vlaamse Overheid, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, links i.v.m zorgaanbod](#)
- [Een startpagina over leerlingenbegeleiding](#)
- [Een startpagina over hulporganisaties](#)

EINDTERM 13

EINDTERM 13

“ De leerlingen kunnen de rol van internationale instellingen illustreren.”

Hoe kunnen we rond deze eindterm werken in onze klas of met onze school?

- Het is mogelijk om deze eindterm op zich te behandelen, maar het is evenzeer mogelijk deze eindterm te integreren in het werk rond een aantal andere eindtermen (eindtermen 14 tot 17).
- Een mogelijkheid dus is de rol van een aantal internationale instellingen expliciet te bestuderen. Afhankelijk van de mogelijkheden en interesses van de leerlingen kan het onderwerp eerder oppervlakkig of zeer diepgaand en uitgebreid behandeld worden. Gezien het zeer grote aantal internationale instellingen is er aan 'stof' geen gebrek. De naleving (implementatie) van mensenrechten zou een geschikte invalshoek kunnen zijn. Hierbij kunnen dan best ook de internationale **mensenrechtenorganisaties** aan bod komen.

Educatief materiaal

- Informatieve teksten over de Verenigde Naties, in het Nederlands:
 - [De Verenigde Naties](#)
 - [Wikipedia \(De vrije encyclopedie\) over de VN](#) (hier ook links naar de websites van tal van VN-organen)
 - [VN - Wat en Hoe?](#) Overzicht van basisteksten over de VN op de [website van het VN Informatiecentrum voor de Benelux](#)
 - [De Verenigde Naties - een kijkje achter de schermen](#) (een downloadbaar WORD document van 8 blz. over de VN, [VN Informatiecentrum voor de Benelux](#))
 - [ABC: het Handboek voor de Verenigde Naties](#)
 - [50 jaar Verenigde Naties](#) (op de website van de Atlantische Commissie – Nederland)
 - [Verenigde Naties 50 jaar later](#) (een aan te kopen informatiepakket - ook een handleiding voor leerkrachten, met verwerkingssuggesties is verkrijgbaar; CMO, Nederland)
 - [De Verenigde Naties](#)
- Informatieve teksten over de VN in het Engels:
 - [Questions and Answers](#) (overzicht van webpagina's met vragen en antwoorden van en over de VN)
 - [The UN in brief](#) (basisinfo over de VN, VN website)
- Informatieve teksten over de Raad van Europa, in het Nederlands (ook in andere talen beschikbaar!):
 - [Raad van Europa](#) (Nederlandstalige website van de Raad van Europa, een zeer goed startpunt!)
 - [Raad van Europa factsheet](#) (Nederlands Ministerie van Buitenlandse Zaken)
 - [Inleiding tot de Raad van Europa](#) (korte tekst, op de website van VORMEN)
- Over de Europese Unie, in het Nederlands (ook in andere talen beschikbaar!):
 - [De EU in het kort](#) (op de website van de Europese Unie) (vergeet de **2e** en de **3e** pagina niet)
 - [10 lessen over Europa](#) (op de website van de Europese Unie)
 - [Europa in beweging. Thematische index](#) (10-tallen downloadbare brochures, over tal van thema's binnen de EU, vanaf hier te vinden).
 - [Informatiemateriaal voor kinderen en jongeren](#) (onder meer een downloadbare strip, een verhaal voor kinderen, ...)
 - [Hoe werkt de Europese Unie?](#) (downloadbare tekst van 43 blz. over de EU)
 - [Catalogus van de brochures](#)
 - Website van het [Europees Parlement](#)

- Doch het hoeven niet altijd teksten over deze instellingen te zijn waarmee je werkt. Je zou b.v. kunnen vertrekken van een reeks krantenknipsels die je de weken of maanden voordien over het onderwerp verzamelde of liet verzamelen en waarmee je dan telkens het verband probeert te leggen met één (of meer) van de taken of terreinen van de instelling (een schematische voorstelling die je zelf voorbereidt). Zo krijg je meteen een concreter zicht.
- Je kan ook werken met foto's (die je voor dit gebruik van de website van de instellingen haalt, de VN heeft trouwens [uitgebreide pagina's](#) met enkel dergelijke foto's, alsook de [Europese Unie](#) en de [Raad van Europa](#) - klik op 'Pictures to download', en dan op 'Go'). Zo zou je klassikaal of in groepjes, de verschillende domeinen waarin de instelling werkt met de meest passende foto kunnen laten illustreren en dit dan aan de hand van die foto's kort bespreken.

EINDTERM 14

EINDTERM 14

“ De leerlingen kunnen met enkele voorbeelden aantonen dat de mondiale dimensie in onze samenleving steeds explicieter wordt op om. politiek, economisch en cultureel vlak en dat deze evolutie voordelen biedt maar ook problemen en conflicten oplevert.”

Hoe kunnen we rond deze eindterm werken in onze klas of met onze school?

- Het is mogelijk om deze eindterm op zich te behandelen, maar het is evenzeer mogelijk deze eindterm te integreren in het werk rond eindterm 15.
- Ter inleiding op het onderwerp mondialisering zou je leerlingen kunnen vragen enkele voorwerpen (bijvoorbeeld voorwerpen die ze met zich dragen of die zich in de onmiddellijke omgeving bevinden) op te noemen, die je dan op het bord schrijft. Je zou dan per voorwerp verbanden kunnen laten leggen tussen dat voorwerp en andere landen en werelddelen. In een volgende stap zou je hen kunnen vragen hetzelfde te doen met een aantal woorden en begrippen die je opgeeft, zoals: vluchteling, jeans, luchtvervuiling, computer, Engels, soja, muziek, aanslag, ... Daarna zou je een lijstje kunnen maken van a) voorbeelden van politieke globalisering, b) voorbeelden van economische globalisering en c) voorbeelden van culturele globalisering. Wellicht volstaan twee à drie voorbeelden. Tenslotte kan je met de leerlingen twee lijstjes opmaken: één met de voordelen van globalisering en één met de nadelen en problemen.
- Een andere aanpak zou kunnen zijn dat je vertrekt van een aantal afbeeldingen of cartoons rond globalisering die je van het internet haalt (gebruik bijvoorbeeld de zoekrobot Google - www.google.be, gebruik de functie om afbeeldingen te zoeken, en zoek op 'globalisering', 'mondialisering', 'globalisation',...). Ook (pdf-)deel 4 van 'RECHT-vaardig, menswaardig' bevat een aantal daartoe bruikbare cartoons. Zie ook om. cartoons van [Gado](#) en een zekere [Monet](#) (zie op www.cartoonstock.com). Aan de hand een bespreking van cartoons en afbeeldingen kan je verschillen aspecten van globalisering in kaart brengen, bijvoorbeeld door steekwoorden op het bord neer te schrijven. Daarna zou je (zoals hierboven) een lijstje kunnen maken van voorbeelden van verschillende soorten globalisering en een lijstje met voor- en nadelen.

Enkele achtergrondteksten:

- Infotekst over [globalisering](#). Onderdeel van het educatief pakket 'RECHT-vaardig, menswaardig' van VORMEN.
- Infotekst over [gezondheid en globalisering](#). Onderdeel van het educatief pakket 'RECHT-vaardig, menswaardig' van VORMEN.
- [Nederlands in het Werelddorp](#): over culturele globalisering, veramerikanisering, ...
- [Is het antiglobalisme een rimpeling in de geschiedenis of een beweging met toekomst?](#) Artikel in het NRC Handelsblad (2001) waarin hierover gediscussieerd wordt.
- [Zin en onzin van de globalisering?](#) Artikel in NRC Handelsblad (2001)
- [Veelgestelde vragen over globalisering](#) (over alle aspecten van globalisering, inbegrepen culturele en politieke globalisering)
- [Vrijhandel en globalisering](#). Tekst van Prof. Frank Van Dun.
- [De dubbele standaard van globalisering](#). Bijdrage van Evy Hoeben aan het project "Straffe adem gezocht om de wereld op te blazen" (Koning Boudewijnstichting).
[Samenvatting van een scriptie](#) over economische en culturele globalisering en nieuwe mediatechnologieën
- [Alternatieven in de globalisering](#). Artikel van Rico Lie in Noord - Zuid Cahier, september 1998
- [Globalisering en intercultureel tentoonstellen](#). Artikel van Gerardo Mosquera in Noord - Zuid Cahier, juni 1998.
- [Enige filosofische aspecten van culturele globalisering](#)
- [Comité nationalisten tegen globalisering](#)

- **Wat is globalisering?** Een tekst over globalisering, met een kort anti-globaliseringsmanifest.
- **Links over globalisering en aanverwante onderwerpen**, op de pagina met links van het educatief pakket 'RECHT-vaardig, menswaardig' van VORMEN.
- **Onderdeel over globalisering in KOMPAS:** Hoofdstuk 5: Achtergrondinformatie inzake mondiale thema's

Enkele werkvormen rond globalisering:

- **Globalisering, een woordenlijst** (uit KOMPAS). Door brainstorming en opzoekwerk wordt een verzameling aangelegd van termen, namen, gebeurtenissen, illustraties,...
- **En de boerin uit Namibië?** (uit het educatief pakket 'RECHT-vaardig, menswaardig'). Over de invloed van landbouwpolitiek op de landbouwers in het Zuiden.
- **Het suikerspel: minder zoet dan het lijkt...** (id.)

EINDTERM 15 – ASPECTEN ‘ONDERLINGE AFHANKELIJKHEID’ EN ‘BEELDEN EN BEELDVORMING’

EINDTERM 15

*“De leerlingen kunnen de complexiteit van internationale samenwerking toelichten aan de hand van de concepten **onderlinge afhankelijkheid, beelden en beeldvorming, sociale rechtvaardigheid, conflict en conflicthantering, verandering en toekomst.**”*

Hoe kunnen we rond deze eindterm werken in onze klas of met onze school?

Onderlinge afhankelijkheid:

- Ter inleiding op het onderwerp **onderlinge afhankelijkheid** zou je de eerste stap van de activiteit kunnen doen die we beschreven hebben onder eindterm 14:
Je zou de leerlingen kunnen vragen enkele voorwerpen (bijvoorbeeld voorwerpen die ze met zich dragen of die zich in de onmiddellijke omgeving bevinden) op te noemen, die je dan op het bord schrijft. Je zou dan per voorwerp verbanden kunnen laten leggen tussen dat voorwerp en andere landen en werelddelen. In een volgende stap zou je hen kunnen vragen hetzelfde te doen met een aantal woorden en begrippen die je opgeeft, zoals: vluchteling, jeans, luchtvervuiling, computer, Engels, soja, muziek, aanslag, ...
- Ook andere werkvormen en achtergrondmateriaal die we voor eindterm 14 aanstipten zijn hier van toepassing.
- Ter aanvulling nog een achtergrondtekst over globalisering: **Globalisering, te nemen of te haten**. Rudy De Meyer, in Noord – Zuid Cahier, juni 2001.

Beelden en beeldvorming:

- Rond **beeldvorming** zijn om te beginnen de hierboven vermelde achtergrondteksten en citaten beschikbaar. De beide on-line beschikbare tentoonstellingen (**Van Algebra tot Pyjama** en **Wit over Zwart over Wit**) zijn goed bruikbaar, zeker als ze gecombineerd worden met een aantal opdrachten en vragen voor de leerlingen, individueel of in groepjes te beantwoorden. Ook het lesmateriaal **‘Migranten in de media. Beeldvorming’** is interessant voor dit doeleinde.
- Verder bevat onze website een aantal workshops die rond dit thema werken:
 - **Vooringenomen media**. Over beeldvorming door de media. Let wel, dit is een activiteit die over meerdere lessen/weken loopt!
 - **Antonio en Ali**. Over het beeld dat we hebben van mensen uit andere culturen en sociale groepen.
 - **Eerste indrukken**. Over onze eerste indrukken van mensen.
 - **Portretten**. Over de identificatie van sociaal succes met economisch succes.
 - **Wat zie je?** Over het gebruiken en misbruiken van beelden om informatie te verspreiden en om emotionele reacties te bekomen.
 - **Een deel van het beeld**. Over hoe afbeeldingen voor diegene die ze ziet een totaal andere betekenis kunnen hebben als ze uit hun context gehaald zijn.

EINDTERMEN 15 – ASPECT ‘SOCIALE RECHTVAARDIGHEID’ - EN 16

EINDTERM 15

“De leerlingen kunnen de complexiteit van internationale samenwerking toelichten aan de hand van de concepten onderlinge afhankelijkheid, beelden en beeldvorming, **sociale rechtvaardigheid**, conflict en conflicthantering, verandering en toekomst.”

EINDTERM 16

“De leerlingen kunnen aangeven dat er verschillende opvattingen zijn over welvaart en over de herverdeling van deze welvaart.”

Hoe kunnen we rond deze eindterm werken in onze klas of met onze school?

- Nadenken over sociale rechtvaardigheid kan via de activiteit **Horoscoop van de armoede** tot stand gebracht worden. Een andere geschikte activiteit, vooral geschikt ter inleiding, is **Het gevecht om geld en macht**. Ook **Zet een stap voorwaarts** kan hier nuttige diensten bewijzen.
- Artikel 28 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens maakt duidelijk dat er een internationale orde moet tot stand gebracht worden die ervoor zorgt dat iedereen van de mensenrechten kan genieten. Een korte tekst met een toelichting van dit artikel kan **hier** gevonden worden.
- **Veelgestelde vragen: handel**. Een beperkte reeks veelgestelde vragen, over vrije markt, globalisering en verdeling van de welvaart
- **Per expresse: eerlijke handel**: een informatieve tekst over vrije markt.
- Verschillende manieren om aan meer welvaart en herverdeling van de welvaart te werken vind je weerspiegeld in de activiteiten van een aantal organisaties, die op hun website ook concrete voorbeelden geven:
 - Vredeseilanden heeft **ontwikkelingsprogramma's** in tal van landen. Zo zijn er nog tal van andere organisaties.
 - **11.11.11** is gekend van haar acties en campagnes voor een rechtvaardigere wereld.
 - **Oxfam Wereldwinkel** en **Fair Trade** ijveren voor een eerlijke wereldhandel en verkopen 'eerlijke' producten.

EINDTERM 15 – ASPECT ‘CONFLICT EN CONFLICTHANTERING’

EINDTERM 15

*“De leerlingen kunnen de complexiteit van internationale samenwerking toelichten aan de hand van de concepten onderlinge afhankelijkheid, beelden en beeldvorming, sociale rechtvaardigheid, **conflict en conflictantering**, verandering en toekomst.”*

Hoe kunnen we rond deze eindterm werken in onze klas of met onze school?

Conflicten:

- Enkele werkvormen rond **conflict en vrede** uit het educatief materiaal van VORMEN (overgenomen uit onze nieuwsbrief van eind 2003):
 - **Arme oude wolf!** (voor jonge kinderen)
 - **Andrea en Tony's cadeautjes** (voor jonge kinderen)
 - **Conflictwebben** (voor jonge kinderen)
 - **Mensenrechten in conflict met elkaar**
 - **Speel het spel**
 - **In onze flat**
 - **Wat nu?**
 - **Het eiland**
 - **In een perfecte wereld leven**
 - **Geld om te besteden**
 - **Geweld in mijn leven**
 - **Binnen vier muren**
 - **Elektriciteitscentrale**
 - **Kan het anders?**
 - **Als morgen komt**
- Internationale regels over het mogelijk gebruik van geweld bij een conflict zijn terug te vinden in het internationaal humanitair recht. Basisinformatie over het internationaal humanitair recht is te vinden op de website van het **Belgische Rode Kruis**.
- Een tekst over het internationaal humanitair recht is te vinden op een **webpagina van de Belgische krijgsmacht**.
- Een informatiepakket van het Centrum voor Mondiaal Onderwijs (Nederland) over **oorlog**.
- **Conflict Courant**. Lessen over gewapende conflicten.
- **Geweld genoeg!** Boek over geweld en agressie.
- Overzicht educatief materiaal van Jeugd en Vrede over **conflict**.
- **Website van V-dag** (met onder meer een te downloaden vormingsmap 'Ik droomde ervan soldaat te worden')

Conflicthantering:

Over **conflicthantering** hier enkele verwijzingen naar materialen:

- Een **Vragenlijst conflicthantering** kan helpen om meer inzicht te verkrijgen in hoe men met conflicten kan omgaan.
- Nog een **test rond conflicthantering** (als leidinggevende).
- Een **webpagina** over het aanpakken van conflicten met jongeren (Engels).
- **Six Steps of Conflict Resolution**.
- **Enkele oefeningen voor klasgebruik** rond conflicten en het hanteren ervan (Engels).
- **An introduction to conflict resolution**. Een algemene inleiding, met enkele te downloaden lesmaterialen.
- **Nog een lesplan rond conflicten en conflicthantering** (Engels).
- **En nog een...**, inbegrepen een 6-stappen plan (Engels)
- Zie ook '**Speel het spel**' (onder meer over conflicthantering in 3 stappen).

EINDTERMEN 15 – ASPECT ‘VERANDERING EN TOEKOMST’ - EN 17

EINDTERM 15

*“De leerlingen kunnen de complexiteit van internationale samenwerking toelichten aan de hand van de concepten onderlinge afhankelijkheid, beelden en beeldvorming, sociale rechtvaardigheid, conflict en conflicthantering, **verandering en toekomst.**”*

EINDTERM 17

“De leerlingen zijn gevoelig voor het belang van persoonlijke inzet voor de verbetering van het welzijn en de welvaart in de wereld.”

Hoe kunnen rond deze eindterm werken in onze klas en in onze school?

- Aan deze eindtermen kunnen we werken door na te gaan hoe men als individu kan bijdragen aan meer sociale rechtvaardigheid en hoe men er, eventueel in klas- of schoolverband, een bijdrage kan aan leveren. Dit kan door de werkwijze van een aantal organisaties kort te bespreken. Aan de hand daarvan kan men een lijstje aanleggen van a) wat een individu zelf kan doen, b) hoe men als klas of school eraan kan bijdragen, c) op welke manieren men zich in de acties van de organisatie kan inschakelen.
- We geven hier enkele links naar websites en actiemogelijkheden:

Nederlands

- Schrijfacties Amnesty International Vlaanderen
- Wat kan ik doen? - over wat je bij Amnesty International Vlaanderen kan doen
- Meedoen met de Vlaamse Noord-Zuid beweging
- Campagneoverzicht Amnesty International Nederland
- Oxfam Wereldwinkels
- Campagnes van Oxfam-Solidariteit

Engels

- Amnesty International - Act Now For Human Rights
- WITNESS Act Now
- Human Rights Watch Campaigns
- Ongoing FIAN interventions
- Oxfam International Programs & campaigns campaigning
- Oxfam Campaigns UK (online campaigns)
- Global Exchange Action Center
- Youth Action Campaigns for Human Rights & Social Justice
- eActivist
- Derechos (nieuws en actiepagina)